

Kostprijs Lagekostenbedrijf in 1999 nog scherper

Michel de Haan

De hoofddoelstelling van het Lagekostenbedrijf op de Waiboerhoeve is een kostprijs te halen van 75 cent per kg melk. Zowel de bedrijfsvoering als de opzet en de inrichting van het bedrijf zijn hierop gericht. In 1998 bedroeg de kostprijs ruim 77 cent per kg melk, in 1999 lag de kostprijs onder de 74 cent. Dit artikel laat zien hoe de kostprijs in 1999 is opgebouwd en maakt een vergelijking met praktijkbedrijven.

Het Lagekostenbedrijf is een zuiver melkveebedrijf met een melkquotum van 400.000 kg. De bedrijfsoppervlakte bedraagt 32 ha. In 1999 was 6,5 ha hiervan maïsland, de rest grasland. Een belangrijke doelstelling is om een kostprijs te halen van circa 75 cent per kg melk (exclusief quotumkosten).

Belangrijke randvoorwaarden zijn:

- Het bedrijf is een eenmansbedrijf met sociaal verantwoorde werkweken van circa 50 uur.
- Het is een "groen" bedrijf; dat betekent zelfvoorzienend voor ruwvoer.
- De krachtvoergift bedraagt circa 16 kg per 100 kg melk. Dit is 1280 kg bij een productie van 8000 kg melk per jaar.
- Primaire mestscheiding voor efficiënte benutting nutriënten.
- Het bedrijf moet voldoen aan de eindnormen van MINAS.

Kostprijs

De jaarlijkse kostprijs van een kg melk geeft een goed beeld van de rentabiliteit en de bedrijfseconomische duurzaamheid van de bedrijfsvoering. Van een goede rentabiliteit is sprake bij een kostprijs die lager is dan de melkprijs. Wat we onder kostprijs verstaan is in praktijkonderzoek 99-2, "kostprijs Lagekostenbedrijf", uitgelegd. Samengevat bestaat de kostprijs van melk uit de som van alle kosten die gemaakt worden op een melkveebedrijf (zowel direct als indirect) minus alle opbrengsten anders dan melk (bijvoorbeeld omzet en aanwas, maïspremie en voerverkoop). Het gaat hierbij dus om alle kosten, inclusief (berekende) loon- en rentekosten. Deze laatste hoeven niet altijd werkelijke uitgaven te zijn.

In tabel 1 staan drie kolommen met getallen. In de eerste kolom staan de waarden zoals die in 1998 op het Lagekostenbedrijf gerealiseerd zijn. In de tweede kolom staan de kengetallen van 1999. De laatste kolom geeft de economische kengetallen van een groep bedrijven die verge-

lijkaar is met het Lagekostenbedrijf. De onderste regel in de tabel laat steeds de kostprijs zien. Gemiddeld lag de kostprijs van 1 kg melk op praktijkbedrijven op kleigrond met een quotum van circa 400.000 kg melk in 1999 rond de 91 cent. Dit is fors hoger dan de melkprijs van de afgelopen jaren. Dit duidt op een bedrijfseconomisch verlies. De veehouders in die groep moeten dan genoeg nemen met een lagere vergoeding voor inbreng van eigen arbeid en kapitaal dan gangbaar is in andere sectoren.

Beter dan in 1998

Het jaar 1999 kenmerkt zich als een gunstig "weerjaar". Ook voor het Lagekostenbedrijf. Gemakkelijk zijn grote hoeveelheden voer van goede kwaliteit gewonnen. Ook is het weideseizoen lang geweest. Dit had een zeer gunstig effect op de voerkosten. De voerkosten zijn circa drie cent per kg melk lager dan in 1998. Wel hebben storingen bij de melkmachine en mestschuif tot hogere kosten voor onderhoud van installaties geleid. Al met al is de kostprijs van één kg melk in 1999 ruim drie cent per kg gedaald tot nog geen 74 cent per kg melk.

Minder toegerekende kosten

De voerkosten in 1999 zijn dus bijna drie cent lager dan in 1998. De oorzaak hiervan ligt bij de lage krachtvoerprijs, maar vooral ook de lage krachtvoergift heeft hiertoe geleid. Door de gunstige weersomstandigheden kon de krachtvoergift sterk beperkt worden. Deze lag nog onder de 1200 kg per koe.

De strooiselkosten zijn gestegen met ruim een halve cent per kg melk. Meer stro is aangekocht, tegen een hogere prijs. De kosten voor gezondheidszorg zijn ruim een halve cent per kg melk gedaald. De kosten voor veeverbetering, de overige directe veekosten en gewaskosten als kunstmest, gewasbescherming en zaaizaad zijn licht gedaald. Samen bijna een cent per kg melk minder. In totaal zijn de toegerekende kosten ruim 3,5 cent gedaald.

Tabel 1 Opbouw kostprijs van het lagekostenbedrijf in 1998, in 1999 en de gemiddelde kostprijsopbouw van een groep vergelijkbare praktijkbedrijven die representatief zijn voor bijna 900 bedrijven op kleigrond (boekjaar 1998/1999). Economische cijfers uitgedrukt in guldens per 100 kg melk.¹⁾

	Lagekostenbedrijf 1998	Lagekostenbedrijf 1999	Vergelijkingsgroep LEI
Melkquotum (kg)	400000	400000	398.300
Totale bedrijfsoppervlakte (ha)	32	32	35,4
- waarvan maïs (ha)	5	6,5	3
Aantal koeien	52	45	54,49
stuks jongvee per 10 mk	5	5,7	6,5
Voerkosten	8	5	12
- waarvan krachtvoer	6	4	10
Veekosten	7	7	6
Gewaskosten	3	2	3
Totaal toegerekende kosten	18	14	21
Arbeid	21	23	35
Loonwerk	14	11	4
- waarvan: Voederwinning grasland	7	5	2
Bemesten	4	3	1
Overige loonwerk	3	3	1
Machines, werktuigen en installaties	9	12	14
Grond en gebouwen	18	16	21
Algemene kosten	6	6	6
Totaal niet toegerekende kosten	68	68	79
AF: Opbrengsten anders dan melk	8	8	9
AF: Voorraadtoename	1	1	1
Kostprijs	77	74	91

¹⁾ De bedragen zijn afgerond.

Minder loonwerk, wel meer onderhoud

De totale loonwerkkosten zijn ruim drie cent per kg melk gedaald. Dit komt vooral door betere weersomstandigheden en een groter areaal snijmaïs. Omdat alle voederwinningswerkzaamheden in loonwerk gebeuren heeft het grotere areaal snijmaïs voordelen.

De totale kosten voor werktuigen en installaties bedragen bijna drie cent meer dan in 1998. Oorzaken: hogere onderhoudskosten voor de melkmachine en de uitmestinstallatie.

De arbeidskosten zijn gestegen door hogere lonen. Voor 1 VAK is fl. 92.000,- aan kosten gerekend.

De kosten voor grond en gebouwen daalden ruim 1,5 cent per kg melk. Dit komt vooral door

het gedaalde rentepercentage: in 1999 3,5 %, in 1998 nog 4,5 %. Wel is gerekend met een hogere pachtprijs van de grond en heeft herwaardering van de bouwwerken met een inflatiecorrectie plaatsgevonden. Deze kostenverandering is overigens moeilijk te beïnvloeden.

Minder melkgeld, maar meer voorraden

Evenals in 1998 zijn de voorraden toegenomen. Dit geldt als extra opbrengsten in de boekhouding. Het gaat om ruim 1 cent per kg melk.

Verder is nauwelijks verschil in omzet een aanwas aanwezig. De aanwas was wel meer dan in 1998, terwijl de omzet lager was.

De melkprijs daalde ruim 5 cent. Dit komt door een lagere prijs en niet door lagere gehalten.

Inclusief nabetaling, BTW en dividenduitkering bedroeg de melkprijs zo'n f 73,75 per 100 kg melk in 1999. Dit is nagenoeg gelijk aan de kostprijs, zodat het Lagekostenbedrijf ook in 1999 alle kosten vergoed kreeg, inclusief de kosten voor arbeid en kapitaal. Maar ook niet meer dan dat. Bij de lage melkprijs heeft het bedrijf net geen winst geboekt.

Verskil met praktijk groot

Het quotum van de groep vergelijkbare bedrijven op kleigrond met een boekhouding bij het LEI is bijna 400.000 kg. Deze groep heeft gemiddeld meer land tot z'n beschikking dan het Lagekostenbedrijf, zodat het quotum per ha ruim 1000 kg lager is. De gerealiseerde melkproductie per koe is lager dan op het Lagekostenbedrijf, zodat het aantal koeien weer hoger ligt.

Al met al is de kostprijs van het Lagekostenbedrijf in 1999 circa 17 cent beter dan bij vergelijkbare bedrijven. Zelfs ruim zes cent beter dan de 25 % van de bedrijven uit de groep met de laagste kostprijs. De belangrijkste oorzaken liggen bij minder voerkosten, minder bewerkingskosten en minder kosten voor bouwwerken. Hieronder volgt een korte toelichting van de belangrijkste verschillen met de praktijk.

Zeer lage voerkosten

Ondanks de hogere intensiteit zijn de voerkosten lager voor het Lagekostenbedrijf. De gemiddelde krachtvoerkosten van de bedrijven in de vergelijkingsgroep bedroegen circa 10 cent. Ruim 5,5 cent meer dan het Lagekostenbedrijf in 1999. Het Lagekostenbedrijf heeft de melk in 1999 erg efficiënt geproduceerd.

Dit bedrijf heeft iets lagere kosten voor gezondheidszorg, maar de kosten voor strooisel waren weer hoger dan bij de vergelijkingsgroep. Dit komt door de grote hoeveelheid stro die is gebruikt om de boxen in te strooien. Dit stro is nodig voor een goede mestscheiding.

Het Lagekostenbedrijf heeft in 1999 ook lagere kosten voor gewassen gemaakt. Met name minder kunstmestkosten hebben hiertoe geleid. Totaal zijn de toegerekende kosten voor het Lagekostenbedrijf circa 6,5 cent per kg melk lager.

Minder bewerkingskosten en lagere gebouwkosten

De bestede arbeid is gewaardeerd voor bijna 37 gulden per uur. De totale arbeidskosten voor het Lagekostenbedrijf zijn in 1999 23 cent per kg melk. De bedrijven in de vergelijkingsgroep

maakten 12 cent meer arbeidskosten.

De loonwerkkosten zijn echter aanmerkelijk hoger op het Lagekostenbedrijf. Vooral op het gebied van voederwinning, maïsteelt, oogst en bemesting. De loonwerkkosten liggen ruim 7,5 cent per kg melk hoger.

De totale kosten voor werktuigen en installaties zijn ruim 2 cent lager dan bij de vergelijkingsgroep. Het Lagekostenbedrijf heeft forse winst geboekt bij de werktuigkosten. Deze zijn erg laag, bijna 4 cent lager dan bij de vergelijkingsgroep. De kosten voor onderhoud, klein materiaal en installaties zijn daarentegen fors hoger voor het Lagekostenbedrijf. Dit komt door de aanwezigheid van een uitmestinstallatie en hoge onderhoudskosten bij deze en de melkinstallatie in 1999. Dit scheelt samen ruim drie cent per kg melk. De totale bewerkingskosten (de kosten voor arbeid, loonwerk en mechanisatie) liggen circa 6,5 cent lager op het Lagekostenbedrijf. De kosten voor grond en gebouwen op het Lagekostenbedrijf zijn ruim vier cent per kg melk minder dan in de praktijk. De grondkosten zijn ruim 0,5 cent lager door de kleinere oppervlakte. De rest van het verschil betreft bouwwerken. Weinig vierkante meters bouwen, goedkope materialen en weinig luxe hebben een belangrijke invloed op de gebouwkosten gehad. De algemene kosten wijken nagenoeg niet af van de praktijk. Het betreft kosten voor nutsvoorzieningen, vergunningen, kleding, kantoorbenodigdheden, advies en boekhoudkosten.

Lage(re) kostprijs haalbaar

Het Lagekostenbedrijf heeft ruim een cent minder opbrengsten anders dan melk gekregen. Dit komt vooral door de lagere inkomsten voor omzet en aanwas. De jongveebezetting op dit bedrijf is immers erg laag, maar ook het aantal dieren is kleiner.

Gemiddeld hebben de praktijkbedrijven een kostprijs van 91 cent per kg melk gerealiseerd. Het Lagekostenbedrijf bleef hier met 74 cent fors onder. Nauwlettend aandacht besteden aan alle kostenposten heeft geleid tot de gunstige kostprijs. We hopen de komende tijd meer aanknopingspunten te vinden voor verlaging van de kostprijs. Hierbij denken we aan een efficiëntere bedrijfsvoering, nauwkeurig inspelen op de (bedrijfs)omstandigheden, mogelijkheden tot verlaging van vaste kosten en wellicht een kleine vergroting van het melkquotum.